

Innst. 221 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 53 L (2012–2013)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 mv. (offentlig sted, offentlig handling m.m.)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i proposisjonen å endre definisjonen av offentlig sted og offentlig handling i straffeloven 1902. Hensikten er å muliggjøre straffeforfølgning av ytringer i det offentlige rom som etter sitt innhold er straffbare, uavhengig av hvilket medium som er brukt til å spre ytringen.

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår dessuten retting av enkelte inkurier i straffeloven 1902, straffeprosessloven og arrestordreloven.

Bakgrunnen for lovforslaget er Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 2. august 2012, inntatt i Rt. 2012 side 1211. I denne kjennelsen kom ankeutvalgets flertall til at uttalelser fremsatt i en blogg på Internett ikke var fremsatt «offentlig» i straffelovens forstand.

I enkelte straffebestemmelser er det et vilkår for straff at handlingen er begått «offentlig». Dette gjelder blant annet straffeloven 1902 § 140, som rammer offentlig oppfordring eller tilskyndelse til å utføre en straffbar handling, eller forherligelse av en slik handling. Etter straffeloven 1902 er en handling begått offentlig blant annet dersom den er foretatt ved utgivelse av «trykt Skrift». Etter Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 2. august 2012 må det legges til grunn at dette ikke omfatter ytringer som er publisert på Internett.

I dag er det like praktisk å bruke Internett for å fremsette ytringer rettet mot offentligheten, som trykt skrift. Ytringer på Internett er omfattet av definisjonen av «offentlig» i lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven 2005), som ikke er trådt i kraft.

Departementet foreslår å endre straffeloven 1902 § 7 slik at den rammer offentlige handlinger uavhengig av formidlingsform, herunder også på Internett. For øvrig videreføres bestemmelsen innholdsmessig, herunder definisjonen av «offentlig sted» i § 7 nr. 1. Språket er imidlertid oppdatert.

Den nye definisjonen av offentlig handling vil formelt sett innebære en utvidelse av straffansvaret i alle straffebestemmelser i straffeloven 1902 som gjør bruk av uttrykket «offentlig» og som gjelder fremsettelse av en ytring, bortsett fra §§ 135 a første ledd annet punktum og § 147 c annet ledd. Disse bestemmelsene kan dermed oppheves som overflødige.

Departementet foreslår etter en samlet vurdering å føye straffeloven 1902 §§ 135 a og 140 til oppregningen i straffeloven 1902 § 12 første ledd nr. 3 bokstav a og nr. 4 bokstav a. Bestemmelsene rammer ytringer som er praktiske å fremsette fra utlandet over Internett, og som kan være alvorlige handlinger. Prinsipielt kan det være ønskelig at alle straffebud som er praktisk å overtre over Internett, har et virkeområde som er tilstrekkelig til å verne interesser og fornærmede i Norge uavhengig av hvor handlingene er foretatt. På den annen side kan så vidtgående jurisdiksjon gå lenger enn behovet tilsier. Denne problemstillingen bør imidlertid utredes nærmere før man eventuelt går videre med den.

Ved bruk av Internett kan et budskap fremsatt i utlandet være rettet mot norsk offentlighet. Antakelig vil nok de fleste overtredelser av straffeloven 1902 §§ 135 a og 140 som begås i utlandet og som er aktuelle å straffeforfølge i Norge, være dekket av vilkåret om dobbel straffbarhet. Det kan likevel antas at det i

enkelte tilfeller vil være vanskelig å klarlegge hvor gjerningspersonen har befunnet seg ved fremsettelsen av en ytring på Internett. Stedet hvor ytringen fremsettes behøver ikke være sammenfallende med hvor dataene fysisk er lagret eller er tilgjengelig for sluttbrukere som har tilgang til Internett. Den som har den nødvendige kompetansen vil kunne forvanske og skjule de faktiske forhold ytterligere. Ved å føye til de nevnte bestemmelser vil stedet for fremsettelse av ytringen være irrelevant, og en vil dermed unngå unødvendige bevismessige vanskeligheter.

Riktignok medfører en slik utvidelse av det stedlige virkeområdet for straffeloven 1902 §§ 135 a og 140 at også ytringer som er lovlige der de fremsettes, og som ikke er rettet mot norsk offentlighet, likevel vil rammes av norsk straffelov. Departementet er imidlertid enig i at dette trolig vil ha begrenset praktisk betydning. Det er liten grunn til å tro at påtalemyndigheten vil straffeforfølge handlinger begått i utlandet når ingen norske interesser er krenket.

Forslaget utvider rekkevidden av flere straffebestemmelser. Det kan føre til noen flere straffesaker og følgelig merarbeid for politi og påtalemyndighet. Det vil også kunne føre til noe merarbeid for domstolene og eventuelt også for kriminalomsorgen dersom sakene ender i domfellelse. Totalt sett antas imidlertid merutgiftene å bli relativt beskjedne. Det kan derfor legges til grunn at disse kan dekkes innenfor eksisterende budsjettammer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til lovforslagene i Prop. 53 L (2012–2013) om endringer i straffeloven av 1902 mv., hvor Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å endre definisjonen av offentlig sted og offentlig handling i almindelig borgerlig straffelov 22. mai 1902 (straffeloven 1902). Hensikten er å muliggjøre straffeforfølgning av ytringer i det offentlige rom som etter sitt innhold er straffbare, uavhengig av hvilket medium som er brukt til å spre ytringen.

Komiteen viser til at Høyesteretts ankeutvalgskjennelse 2. august 2012, inntatt i Rt. 2012 side 1211, fastslår at uttalelser fremsatt i en blogg på Internett ikke anses fremsatt «offentlig» i straffelovens forstand. Komiteen peker på at ytringer fremsatt på

Internett derfor ikke vil kunne komme inn under begrepet «offentlig» etter straffelovens bestemmelser med dagens lovverk.

Komiteen viser til at ytringer på Internett er omfattet av definisjonen av «offentlig» i lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven av 2005). Straffeloven av 2005 er imidlertid ikke trådt i kraft, og vil ikke tre i kraft i nær fremtid. Komiteen mener derfor det er behov for også å endre gjeldende rett på dette området.

Komiteen ønsker således lovforslaget velkommen. Komiteen mener det må være likebehandling etter straffeloven for ytringer fremmet på Internett, og for ytringer fremmet i for eksempel aviser eller annen trykt skrift. Etter straffeloven 1902 er en handling begått offentlig blant annet dersom den er foretatt ved utgivelse av «trykt Skrift» (jf. § 7 nr. 2, jf. § 10).

Komiteen viser videre til at det i enkelte straffebestemmelser er et vilkår for straff at handlingen er begått «offentlig». Dette gjelder blant annet straffeloven 1902 § 140, som rammer offentlig oppfordring eller tilskyndelse til å utføre en straffbar handling, eller forherligelse av en slik handling.

Komiteen mener at ettersom det er stadig mer vanlig at man ytrer seg via Internett, like gjerne som ved trykt skrift når man ytrer seg i offentligheten, er det behov for å endre dagens rettsstilstand, slik at Internett likestilles med blant annet aviser.

Komiteen mener det ikke må kunne sås tvil om at det skal forstås slik at en side ikke må være «ubetinget åpen» for å anses som offentlig, og viser derfor til Prop. 53 L (2012–2013) punkt 3.6 s. 6 hvor dette slås fast:

«Flere høringsinstanser har ment at en ytring kan være offentlig selv om den er fremsatt på en nettside som krever innlogging og passord. Departementet er enig i dette og viser til Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) punkt 12.2.2 side 164 hvor det uttales at det sentrale ikke er 'hvordan budskapet er formidlet, men om det skjer på en måte som er egnet til å nå et større antall personer, dvs. mer enn 20-30.' I særmerknadene til straffeloven 2005 § 10 brukes begrepet 'åpne internettsider'. En internettside kan være åpen for allmennheten selv om tilgangen kan være betinget av ulike forhold, slik som innlogging eller passord. Som fremhevet av Politijuristene vil et trykt skrift kunne forutsette abonnement eller betaling, og det samme kan være tilfelle for filmer og fjernsynssignaler. Heller ikke ved vurderingen av om en handling er foretatt i 'Overvær af et større Antal Personer' etter straffeloven 1902 § 7 nr. 2, slik den lyder før endringen, spiller det noen rolle om handlingen skjer på privat område og bare særskilt utvalgte slipper inn, jf. Ot.prp. 90 (2003-2004) punkt 12.2.2 side 163.»

Komiteen har videre merket seg problemstillingene knyttet til jurisdiksjon, og at departementet i proposisjonen uttrykker en erkjennelse av at gjel-

dende jurisdiksjonsregler står overfor utfordringer i møtet med Internett-virkeligheten. Komiteen mener dette er utfordringer som bør utredes nærmere. Komiteen mener imidlertid at det er viktig at vurderinger knyttet til jurisdiksjon ikke forsinker de viktige foreslåtte lovendringer.

Komiteen er fornøyd med at Justis- og beredskapsdepartementet kommer med et lovforslag som vil «tette hullet» i dagens rettstilstand kun kort tid etter at Høyesteretts ankeutvalg kom med sin kjennelse.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven 1902 mv.
(offentlig sted, offentlig handling m.m.)

I

I almindelig borgerlig straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde:

Med offentlig sted menes et sted bestemt for almindelig ferdsel eller et sted der allmennheten ferdes.

En handling er offentlig når den er foretatt i nærvær av et større antall personer, eller når den lett kunne iakttas og er iakttatt fra et offentlig sted. Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er den også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer.

§ 12 første ledd nr. 3 bokstav a skal lyde:

a) hører blant de som omhandles i denne lov kapittel 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26 eller 33, eller §§ 135, 135 a, 140, 141, 142, 144, 145 annet ledd, 145 b, 147 a, 147 b, 162 c, 169, 192 til 199, 202, 202 a, 203, 204 a, 222 til 225, 227 til 235, 238, 239, 242 til 245, 291, 292, 294 nr. 2, 317, 326 til 328, 330 siste ledd, 338, 342, 367 til 370, eller 423, og i hvert fall når den

§ 12 første ledd nr. 4 bokstav a skal lyde:

a) hører blant dem som omhandles i denne lov §§ 83, 88, 89, 90, 91, 91 a, 93, 94, 98 til 104 a, 110 til 132, 135 a, 140, 147 a, 147 b, 148, 149, 150, 151 a, 152 første jf annet ledd, 152 a, 152 b, 153 første til fjerde ledd, 154, 159, 160, 161, 162 c, 169, 174 til 178, 182 til 185, 187, 189, 190, 192

til 195, 217, 220 annet og tredje ledd, 221, 222 til 225, 227 til 229, 231 til 235, 238, 239, 243, 244, 256, 258, 266 til 269, 271, 276 til 276 c, 291, 292, 324, 325, 328, 415 eller 423 eller loven om forsvarshemmeligheter §§ 1, 2, 3 eller 5,

§ 135 a første ledd annet punktum oppheves. Nåværende tredje og fjerde punktum blir nytt annet og tredje punktum.

§ 139 første ledd annet punktum skal lyde:

Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og innebærer en plikt til å avverge mytteri, krigsforræderi, spionasje eller forbund om rømning etter militær straffelov eller en forbrytelse mot lov om forsvarshemmeligheter §§ 1, 2, 3 eller 4 eller en forbrytelse som nevnt i denne lovs §§ 83, 84, 86, 87 nr. 2, 90, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 99 a, 100, 104 a, 148, 149, 150, 151 a, 151 b første og tredje ledd, 152, 152 a, 153, 154, 159, 169, 192, 193, 195, 197, 199, 200 annet ledd, 217, 219, 223 annet og tredje ledd, 225, 229 annet og tredje straffalternativ, 231, 233, 233 a, 234, 242, 243, 267, 268 eller 269 eller følgene av en av disse handlingene.

§ 147 a første ledd innledningen skal lyde:

En straffbar handling som nevnt i §§ 148, 151 a, 151 b første ledd jf. tredje ledd, 152 annet ledd, 152 a første, tredje og fjerde ledd, 152 b, 152 c, 153 første til tredje ledd, 154, 223 annet ledd, 224, 225 første eller annet ledd, 231 jf. 232, eller 233 anses som en terrorhandling og straffes med fengsel inntil 21 år når handlingen er begått med det forsett

§ 147 c annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

II

I straffeprosessloven av 22. mai 1981 nr. 25 gjøres følgende endringer:

§ 67 tredje ledd skal lyde:

I saker som nevnt i annet ledd bokstav b til d, avgjør politimesteren spørsmålet om tiltale. Etter generelle retningslinjer gitt av riksadvokaten kan politimesteren med skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten beslutte at også andre tjenestemenn med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap innen påtalemyndigheten i politiet skal ha slik myndighet. Alle tjenestemenn innen påtalemyndigheten i politiet kan likevel utferdige forelegg i saker som nevnt i annet ledd bokstav b og i saker om overtredelse av straffeloven § 228 første ledd jf. § 232.

§ 96 annet ledd nr. 1 skal lyde:

- 1) i saker etter vegtrafikkloven § 22 første og *femte* ledd og § 24 første ledd, jf. § 31

§ 216 b annet ledd bokstav b til bokstav d skal lyde:

- b) å stenge anlegg som nevnt i bokstav a for *kommunikasjon*,
 c) å identifisere anlegg som nevnt i bokstav a ved hjelp av teknisk utstyr, *eller*
 d) at eier eller tilbyder av nett eller tjeneste som benyttes ved kommunikasjonen, skal gi politiet opplysninger om hvilke kommunikasjonsanlegg som i et bestemt tidsrom skal settes eller har vært satt i forbindelse med anlegg som nevnt i bokstav a, og andre data knyttet til kommunikasjon.

§ 222 d annet ledd bokstav a skal lyde:

- a) straffeloven §§ 83, 84, 86, 86 b, 88, 90, 91, 91 a, kapittel 9, § 104 a første ledd annet punktum eller annet ledd, jf. første ledd annet punktum, 147 a tredje ledd, 147 b, *eller* 152 a,

§ 222 d tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Politiets sikkerhetstjeneste kan bare gis tillatelse til å romavlytte, jf. § 216 m, når det er grunn til å tro at noen kommer til å begå en handling som rammes av straffeloven §§ 90, 91, 91 a, 147 a, *eller* 152 a.

III

I lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre gjøres følgende endringer:

Oslo, i justiskomiteen, den 5. mars 2013

Per Sandberg

leder

§ 13 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Retten skal treffe avgjerd om fengsling *om vilkåra* for pågriping er oppfylte, jf. første ledd, *med mindre* det ikkje er grunn til å frykte for at den pågripne vil unndra seg eller hindre overlevering, eller formålet med fengsling kan oppnåast ved tiltak etter straffeprosessloven § 188.

§ 14 annet ledd annet punktum skal lyde:

I så fall skal den ettersøkte også spørjast om å gi sitt samtykke til rettsforfølging for andre lovbrøt gjorde forut for overleveringa, og *informerst* om kva for rettsfølgjer eit samtykke har.

§ 20 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Retten skal treffe avgjerd om fengsling *om vilkåra* for *pågriping er* oppfylte, jf. første ledd, *med mindre* det ikkje er grunn til å frykte for at den pågripne vil unndra seg eller hindre overlevering, eller formålet med fengsling kan oppnåast ved tiltak etter straffeprosessloven § 188.

§ 23 annet ledd tredje punktum skal lyde:

I tilfelle som nemnde i § 21 *andre* ledd skal oppmødinga sendast den tingretten som avgjorde spørsmålet om overlevering.

IV

Loven trer i kraft straks.

Jan Bøhler

ordfører